

vzájemné hranice mezi sociologií a psychologii, zejména sociální psychologií. Přesto však by se zdálo správnější upřesnit některé používané termíny a minimálně vystihnout to, že se jedná o psychologické aspekty explikovaných skutečností.

Týká se to jak pojmu chování, v jehož zdůrazňování se nám zdá zaznívat vliv názoru Klinebergova, tak pojmu zájmů, zejména při uvádění souvislostí mezi zájmy individuálními, skupinovými a společenskými. Nejsou tu patrně ani u individuálních zájmů míněny aktivní a spontánní rysy zaměřenosti osobnosti k určitým předmětům. Také při uváděném rozboru objektivních faktorů, které se u jedince subjektivizují a tvoří racionální a emocionální reflexe a stabilizují individuální a skupinově typické elementy chování ve formě nerozmanitějších postojů, se zdá, že je toto pole daleko blíže psychologickému přístupu a že i pojmy, kterými se zde operuje, náležejí do oblasti psychologie, čehož si jistě jsou autoři vědomi. Jen by bylo patrně správnější to dostatečně zdůraznit v celém kontextu stati, která nese název *Objektivní základ a úlohy sociologie vůbec a průmyslové zvláště*, a je tedy výkladem předmětu sociologie.

Poslední okruh otázek sociologie průmyslu v NDR je vymezen *kombinací technologických, ekonomických a sociálních kooperací v řídicí praxi*. Nejvýznamnějším úkolem průmyslové sociologie, který ovšem musí být řešen na základě důkladného rozpracování a poznatkového fondu získaného z předešlých okruhů, je vědecká analýza sociální kooperace pro řídicí činnost a dále spoluúčast sociologie při zjišťování a utváření technické, ekonomické a sociální kooperace v řídicí činnosti. Otázky jsou tu soustředěny zejména k výzkumu komunikačního a informačního systému v podniku.

Zdá se, že soudobá sociologie v NDR, zejména sociologie průmyslová, vyrovnává krok s již rozvinutou, ekonomicky zaměřenou sociologií v Polsku a že získává pevnou pozici ve frontě současného sociologického bádání. Je nutno jen pozitivně hodnotit snahu o ujasnění základních koncepcí a o vytvoření a vymezení okruhů a oblastí, ve kterých sociologie může přinést významné poznatky i pro ekonomickou oblast.

Kromě dílčích, zdánlivě málo významných detailů, které dokumentují šíři záběru, mnohostrannost a aktivitu průmyslových sociologů v NDR — ať už je to pořádání různých tematických konferencí, vydávání speciálních časopisů, účast na mezinárodních konferencích i vydávání dokumentačních záznamů z oblasti sociologie —, nejvýznamnější je snaha o vytvoření pevného sociologického poznatkového systému opřeného o marxistickou metodologii a rozpracovaného s příslušnou německou důkladností a pečlivostí.

Přes samozřejmě specifické rysy, které vystupují v jednotlivých socialistických státech v souvislosti s konkrétními historickými, politickými i sociálně určenými danostmi (v případě NDR je to ve stati zdůrazněné překo-

návání následků války a fašismu a problémy teritoriální a nacionální blízkosti NSR a vklíněnosti západního Berlína do NDR), je možno jen uvítat každé úsilí vyrovnat se z pozic sociologie s novými sociálními skutečnostmi a podněty, které vyrůstají v sociální a ekonomické struktuře socialistické společnosti.

Eva Bidlová

Kolokvium o formách spolupráce se sociologií venkova ze socialistických zemí

Kolokvium o formách spolupráce se sociologií venkova ze socialistických zemí svolal na 24.—27. listopad 1965 do Prahy Institut sociologie venkova a historie zemědělství při VÚZE v Praze.

První den zasedání se konal 24. listopadu 1965 ve Společenském domě v Praze 10, byl současně členskou schůzí sekce pro sociologii venkova Čs. sociologické společnosti a byly na něm předneseny:

- informace o poslání a úkolech Institutu sociologie venkova a historie zemědělství,
- zprávy zahraničních účastníků — sociologů venkova ze socialistických zemí o stavu sociologie venkova v jejich zemích a o řešených sociologických úkolech a
- referáty čs. řešitelů úkolů z oboru sociologie venkova a současné historie zemědělství.

Kolokvium zahájil prof. Jan Tauber, ředitel Institutu, uvítáním přítomných, zvláště pak zahraničních hostů — sociologů venkova ze socialistických zemí. (Byli to: prof. Andras Hegedüs z LDM, prof. Živko Ošavkov z LDB, Dr. M. Krambach z NDR, Dr. Stipe Suvar a Dr. Vlado Cvietičanin z SFRJ a doc. Bol. Gałęski z LDP.) Účastníky kolokvia seznámil nejprve s jeho pracovním programem, pak pojednal v krátkosti o historii a rozvoji čs. marxistické sociologie venkova, o poslání a úkolech nedávno založeného Institutu sociologie venkova a historie zemědělství. Dále se dotkl event. možnosti a způsobů směřujících k budoucí užší spolupráci mezi sociologií venkova ve spřátelených zemích, účelnosti sblížování hledisek pracovníků z oboru sociologie venkova a historie zemědělství pro různá mezinárodní jednání. Řekl, že už dnes se rysují reálné možnosti pracovat na společných sociologických výzkumech zemědělských problémů, zajímavých socialistické země, a žádal, aby sociologové venkova v socialistických zemích byli soustavně seznamováni s výsledky práce čs. sociologů venkova. Nato se v krátkosti zmínil o hlavním úkolu sociologického výzkumu, kterým se toho času zabývají pracovníci Institutu a který se týká problematiky řízení zemědělství, jež je problémem nejen ekonomickým, ale zasahuje do sféry všech společenských věd, zejména však do sociologie, psychologie, práva aj. Vyzdvihl

při tom, že „...sociologové by zde měli zaujmout centrální postavení, protože jde fakticky o organizaci vztahů mezi lidmi, i když o povaze těchto vztahů nutně musí promluvit vědecktí pracovníci i z naznačených jiných vědních oborů, a navíc musí být přiblíženi ke spolupráci i agrotechnici, zootechnici a odborníci nejrůznějších odvětví zemědělské výroby.“ Z dnes už rozsáhlé problematiky řízení zemědělství zabývá se Institut velmi důležitým sociologickým problémem — výzkumem sociologických a sociálně psychologických aspektů činnosti vedoucích pracovníků JZD. Po vyřešení tohoto úkolu přistoupí k řešení sociologických aspektů řízení pracovních skupin v zemědělství. S problematikou řízení úzce souvisí problém sociologických a psychologických aspektů vlivu vědy a techniky na strukturu a kvalifikaci pracovních sil v zemědělství, problémy zabývající se důsledky industrializace na sociální strukturu v zemědělství, monografie družstev, které osvětlí i problém řízení aj.

V závěru svého projevu obrátil pak pozornost účastníků kolokvia k programu mezinárodní kooperace při výzkumu efektivnosti šíření zemědělského pokroku a na problematiku studia účinnosti šíření zemědělské techniky, jež organizuje orgán UNESCO. Středisko pro výzkum a dokumentaci společenských věd ve Vídni. Tímto s. Tauber svůj projev uzavřel.

Ještě v průběhu dopoledního zasedání kolokvia promluvili všichni zahraniční hosté. Pozdravili přítomné jménem spřátelených sociologických pracovišť a přednesli své zkušenosti z historie a snah o rozvoj sociologie venkova a historie zemědělství.

Odpolední zasedání bylo věnováno zčásti diskusi účastníků kolokvia k referátům zahraničních hostů, zčásti referátům československých řešitelů úkolů z oboru sociologie venkova a historie zemědělství. Z řady těchto referátů mimořádnou pozornost upoutaly zejména plánované práce a zčásti už i praktické výsledky prováděných výzkumů v terénu na těchto úkolech: už zmíněné *výzkumy sociologických a sociálně psychologických aspektů činnosti vedoucích pracovníků JZD a sociologických aspektů řízení pracovních skupin v zemědělství*. Koordinátor těchto úkolů J. Tauber a řešitelé E. Němcová a D. Sagara. *Sociologická hlediska prostorového uspořádání venkovských sídlišť*, řešitel G. Přenosil. *Metodické vyhodnocení sociologického výzkumu venkova*, řešitel E. Horáková. *Problémy zemědělské mládeže*, řešitel J. Kolařík. *Sociologické aspekty šíření výsledků zemědělské vědy*, řešitel P. Vaněček. *Problémy družstevní demokracie a politické práce v JZD*, řešitel J. Procházka. *Sociologicko-ekonomický průzkum JZD*, řešitel P. Kocura. *Výrobní zemědělské družstevnictví a jeho perspektivy*, řešitel L. Špírk. *Sociologické problémy kovozemědělců*, řešitel K. Ciháková. *Sociální a ekonomické podmínky združšťevňování zemědělství na Slovensku*, řešitel F. Lednár.

Odpolední zasedání kolokvia, jež bylo současně členskou schůzí sekce pro sociologii

venkova Čs. sociologické společnosti, skončilo diskusí k uvedeným referátům.

Práci mezinárodního kolokvia, jež pokračovalo 25. listopadu, se zúčastnila oficiální čs. delegace sociologů venkova a zahraniční hosté. Na pořadu jednání byl program mezinárodní kooperace při výzkumu efektivnosti šíření zemědělského pokroku — zemědělské propagace.

S. Tauber obeznámil přítomné se zamýšleným projektem srovnávacího výzkumu zaměřeného na zjištění účinnosti šíření technického pokroku v zemědělství a na vesnicích, organizovaného Vídeňským střediskem pro výzkum a dokumentaci společenských věd, orgánem UNESCO. Předložil přítomným prozatímní návrh dotazníku vztahujícího se k tomuto projektu a žádal o jeho posouzení, event. o připomínky a návrhy. Současně uvedl, že řešením podobného problému zabývá se Evropské sdružení sociologů venkova, které svolalo do Giessenu v NSR na 28.—30. listopadu 1965 podobnou poradu, jako je toto pražské kolokvium. Vyslovil proto názor, aby obě tyto sobě vcelku podobné akce byly spojeny do jednoho srovnávacího projektu.

Doc. B. Gałęski, který je pověřen vedením tohoto výzkumného projektu, vysvětlil pak přítomným potřebné podrobnosti projektu a naznačil možnosti rozšíření a event. uzpůsobení dotazníku pro potřeby socialistických zemí.

Po živé diskusi byl přijat návrh na upřesnění vídeňského dotazníku a jeho doplnění o zprávu o vývoji zemědělské ekonomiky a výrobní technických procesů i společenských vztahů na těch vesnicích, kde bude proveden srovnávací výzkum. Dotazník bude dále doplněn zprávami o vývoji, které budou mít charakter monografií, umožňujících srovnání současného stavu s minulostí. Za tím účelem byl Institut pověřen vypracováním materiálu o vývoji vybraných čs. zemědělských výrobních družstev a vesnic v posledních padesáti letech.

Práci mezinárodního kolokvia, jež se konalo 26. listopadu, se zúčastnila opět oficiální čs. delegace sociologů venkova a zahraniční hosté. V tomto posledním dnu kolokvia byla diskutována možnost pravidelné a hlubší kooperace sociologů venkova ze socialistických zemí. V rámci výměny názorů byla též diskutována otázka, zda má být vytvořena trvalá instituce kolokvií z oboru sociologie venkova socialistických zemí. Přijat názor, že je nutná a užitečná výměna zkušeností, ale bez současného institucionalizování kolokvií. Zároveň byla zdůrazněna důležitost výměny zkušeností a konzultací v různých mezinárodních sociologických organizacích.

Prof. Hegedüs žádal, aby při Evropském sdružení sociologů venkova byla z podnětu socialistických zemí vytvořena pracovní skupina zabývající se studiem zemědělského výrobního družstevnictví, v němž mnozí západní ekonomové a sociologové vidí možnost

řešení současného palčivého problému drobného zemědělského závodu.

Prof. Ošavkov a dr. Krambach reklamovali pravidelné sdělování informací z uskutečňovaných sociologických výzkumů a rozvíjející se sociologické vědy, aniž by došlo pro tuto potřebu k ustavení nějaké nové organizace sociologie venkova v socialistických zemích. Navrhli, aby touto informační službou byl pověřen Institut, který by konkrétně už rozeslal zprávu o průběhu jednání a závěru na tomto kolokviu, upozornil příbuzná sociologická pracoviště na literaturu z oboru sociologie venkova, informoval jejich pracovníky o nových mezinárodních akcích z oboru sociologie venkova, apod.

Prof. Hegedüs žádal, aby Institut tyto informace sděloval prostřednictvím bulletinu vydávaného v některém evropském jazyku.

V závěru jednání sdělili zahraniční účastníci své návrhy na vytvoření konkrétní, užší spolupráce z oboru sociologie venkova a historie zemědělství.

Tak prof. Hegedüs uvedl, že v průběhu dvou — tří let by mohla být v Budapešti uspořádána konference o organizaci práce v zemědělství, zejména v zemědělských výrobních družstvech. Doc. Gałęski sdělil, že by bylo možno v průběhu příštích dvou let svolat mezinárodní poradou o typologii vesnice a o jejích urbanistických problémech. Prof. Ošavkov řekl, že už v roce 1966 by bylo možno uspořádat ve Varně kolokvium o některých ideologických a kulturních otázkách ve vztahu k vesnici a zemědělství. Dr. Krambach navrhol uspořádat kolokvium o sociální struktuře venkova, event. kolokvium o poslání a úkolech z oblasti působení sociologie venkova. Organizační a časové dispozice sdělí dodatečně. Dr. Šuvar uvedl, že v průběhu příštích tří let by bylo možné uspořádat v Záhřebu mezinárodní konferenci o výsledcích sociologického výzkumu jugoslávské vesnice.

Doc. Gałęski se pak ještě vrátil k svému úkolu na projektu srovnávacího výzkumu zaměřeného na výzkum účinnosti šíření technického pokroku v zemědělství a na vesnici, a navrhl, aby po ukončení první etapy tohoto výzkumu byla svolána Vídeňským střediskem menší poradou zúčastněných řešitelů, později větší konference o dosažených výsledcích.

Doc. Jan Procházka z Vysoké školy zemědělské v Praze navrhl, aby se sešli učitelé sociologie venkova na vysokých školách zemědělských ve spřátelených zemích a diskutovali o problémech výuky sociologie venkova.

Po projednání uvedených konkrétních návrhů na užší spolupráci v oboru sociologie venkova a historie zemědělství v socialistických zemích přijali účastníci kolokvia tato doporučení:

1. Zaměřit výzkum a vědeckou práci sociologů venkova a historie zemědělství k palčivým společenským otázkám současného zemědělství, aby účinně pomáhala při řešení konkrétních problémů socialistické zemědělské výroby a organizace společenských vztahů socialistické vesnice,

a tak přispívala k odstraňování podstatných rozdílu mezi zemědělstvím a průmyslem i mezi městem a vesnicí.

2. Neopomíjet teoretickou práci z oboru sociální problematiky venkova a zemědělství, zejména na úseku sociálních přeměn v důsledku vědeckotechnické revoluce.
3. Přední zájem věnovat problematice řízení zemědělství a organizaci práce v zemědělských závodech i studiu vývojových směrů v socialistickém zemědělství.
4. Uskutečnit pravidelnou vzájemnou informací o
 - a) řešených výzkumných problémech a možnosti event. mezinárodní kooperace,
 - b) různých akcích (konferencích, publikacích apod.),
 - c) změnách v organizaci výzkumné práce.
5. Svolávat kolokvia sociologů venkova a historiků zemědělství na aktuální témata ze společenské problematiky zemědělství a vesnice a soustavně na ně zvát sociology venkova a historiky zemědělství ze spřátelených zemí, pokud dotyčné poradby mají širší mezinárodní význam.
6. Vytvořit nebo dobudovat pracoviště sociologie venkova a historie zemědělství v socialistických zemích.
7. Zahájit soustavné přednášky z oboru sociologie venkova a historie zemědělství na vysokých školách zemědělských.
8. Vytvořit dostatečnou publikační bázi pro výsledky vědecké práce z oboru sociologie venkova a historie zemědělství.
9. Vyčerpávajícím způsobem se navzájem informovat v časopisech z oboru sociologie o výsledcích výzkumné a vědecké práce ze sociologie venkova, historie venkova a zpřízněných oborů.
10. Pověřit Institut sociologie venkova a historie zemědělství v Praze funkcí informačního střediska z oblasti sociologie venkova a historie zemědělství pro ostatní obdobná pracoviště v socialistických zemích.
11. Zúčastnit se všech významnějších mezinárodních akcí, pokud budou jednat o sociální, politické, historické a kulturní problematice zemědělství a venkova tak, aby se marxistická sociologie a historie v daleko větší míře uplatňovala na mezinárodním fóru, než tomu bylo dosud. To znamená rozvíjet mezinárodní spolupráci v širokém světovém měřítku, aby marxistická sociologie a historie si osvojila nebo kriticky přehodnotila výsledky vědecké práce, vytvořené kdekoli na světě a zaujala v mezinárodních organizacích místo, které jí právem náleží.
12. Účastnit se na mezinárodním srovnávacím výzkumu šíření výsledků vědy a techniky do zemědělství, tj. akce, kterou koordinuje Vídeňské středisko UNESCO pro koordinaci a dokumentaci společenských věd. Toto středisko předloží účastníkům pražského kolokvia k další korektuře návrhy na rozšíření a úpravu dotazníku,